

Interview met ds. Matthijs Schuurman over het predikantschap

Wekelijks een Bachcantate schrijven én uitvoeren

‘Hier is de storm weer wat geluwd’, mailde ds. Matthijs Schuurman uit Oldebroek begin juni terug, na ons verzoek om een interview. Zes weken eerder had hij zijn handen meer dan vol aan de coronacrisis. Acht begrafenissen in een paar weken tijd - dat zou al meer dan voldoende gespreksstof bieden. Maar er kwam zoveel meer ter tafel: zijn christelijk-gereformeerde roots, zijn worsteling met de Godsvraag en de beleving van het predikantschap ver buiten de Randstad. ‘Preken is alsof je wekelijks een Bachcantate moet schrijven én uitvoeren.’

Aan de rand van een kruip-door-sluip-doorwijkje aan de zuidkant van het dorp vinden we de pastorie. Een vrijstaand huis, met een lekkere tuin, een trampoline en een opgezet zwembad in de achtertuin, in de achterkamer een orgel, want de heer des huizes is een verdienstelijk organist. De kinderen zijn voor het eerst sinds maart weer allemaal naar school vandaag. De rust is wat teruggekeerd. De voorbije weken waren heftig.

Matthijs: ‘Oldebroek is net als Heerde, waar het coronavirus ook flink heeft huisgehouden, opgebouwd uit hechte netwerken. Is één persoon in zo’n netwerk besmet, dan verspreidt het virus zich rap. In het oog van de storm heb ik schrijnende situaties meegemaakt. In de eerste week overleed een ouder iemand en twee van de vier kinderen konden niet bij de begrafenis aanwezig zijn omdat ze positief op corona getest waren. Zij volgden de dienst thuis mee en mochten pas na afloop, toen de begrafenisplechtigheid voorbij was, op het kerkhof komen. Er overleed een vrouw van een man die voor de tweede keer getrouwd was. De kinderen uit het eerste huwelijk konden vanwege de regels niet bij hem thuis komen. Ik kon het niet over mijn hart verkrijgen om samen met de weduwnaar de uitvaart voor te bereiden via internet, dus ben ik toch bij hem langs gegaan. Een echtpaar belandde met ernstige luchtwegklachten in het ziekenhuis. Je kon alleen telefonisch contact hebben, zo goed en zo kwaad als het ging, want ze kampten met ernstige ademnood. Je kunt dan samen bidden – maar je hoort de wanhoop, de eenzaamheid aan de andere kant van de lijn. En niemand die hen nabij kan zijn. Er was niets te doen en niemand om mee te praten. Hij vertelde later dat hij een kraaiennest van het begin tot het einde gebouwd had zien worden. Dat was de enige afleiding die hij in die dagen had gehad.’

Betreed je dan nieuw terrein als predikant, of is dit in geïntensiverde vorm wat je eerder hebt meegemaakt?

‘Het nieuwe is dat mensen heel erg emotioneel zijn en door zo’n diep dal gaan en zo ziek zijn zoals ik niet eerder heb meegemaakt. Ze voelen zich alleen en weten niet waar ze aan toe zijn. Stel je voor: je ligt alleen op een kamer, met een raadselachtige ziekte; je weet niet waar het eindigt. Je weet niet of ze het halen en hoe ze eruit komen en of ze er ooit bovenop komen.

En dan zijn krijg je opeens te maken met vragen waar je nooit mee te maken hebt gehad. Bijvoorbeeld: Wie mogen er bij de dienst en op de begraafplaats aanwezig zijn? Wat doe je

als nabije familie positief getest is? Op welke manier bereid ik een dienst voor: ga er er na toe, of doe ik de voorbereidingen vanuit huis via de telefoon of via de computer? Bij elke begrafenis was er met de begrafenisondernemer steeds heel veel contact en over en weer bellen om alles steeds af te stemmen en in goede banen te leiden.

Je moet dan op heel verschillende fronten tegelijk zijn.. De één moet je nabij zijn, de ander moet je op afstand zien te houden. Op sommige moment is het heel existentieel, je stelt jezelf bloot aan risico's – en daarmee ook je gezin.

'Ja, maar je kunt niet anders. Dat gaat vanzelf. Toen er steeds meer mensen opgenomen werden in het ziekenhuis, ontstond er wel een angst en die angst is nu nog steeds wel merkbaar. Ik merkte dat ik zelf ook wel een soort paranoia kreeg toen het zo hectisch was en er steeds meer gemeenteleden behoorlijk ziek bleken te zijn en opgenomen werden. Waar gaat het naar toe? Mijn wereldje werd ook heel klein: alleen thuis en de kerk en heel soms de supermarkt. De meeste keren deed mijn vrouw de boodschappen. Als ik daar liep, liep ik daar niet ontspannen. Om er toch even uit te gaan, pakte ik soms de fiets om in het bos te rijden. Ik merkte dat ik het niet meer kon bolwerken toen andere fietsers dicht bij mij in de buurt kwamen of zelf dicht op elkaar reden. Er is een middag geweest, dat toen ik in het bos reed mijn zwager maar ging appen om mijn wanhoop wat te delen. Later zakte het wel weer af en normaliseerde het weer. Ondertussen moesten er ook allerlei diensten voorbereid worden: gewone diensten en rouwdiensten.'

Waar komt het dan voor jou op aan?

'Ik kon het alleen maar over mij heen laten komen. Naast het voorbereiden van de diensten kon ik weinig doen. Ik kon nergens naar toe. Daarnaast zaten er thuis vier kinderen rond de tafel. Dat tafereel heeft z'n eigen dynamiek. In het begin deed ik nog wat aan thuisonderwijs, hoewel al vrij snel mijn vrouw dat voor haar rekening nam. Alleen met wiskunde, waar ik zelf niet zo goed in was, heb ik veel moeten helpen. Het is lang geleden dat ik zoveel wiskunde heb gedaan.

Bij veel mensen viel hun werk weg en kwam het dagelijks leven helemaal tot stilstand. Ik was tenminste elke dag in touw. Op een bepaalde manier vond ik de crisistijd een intieme periode. Met z'n tienden rond een open graf, is iets bijzonders.'

Maar acht begrafenis in korte tijd. Hoe doorsta je dat? Slaat dan de vertwijfeling toe, of....?

'Dat laat ik meestal maar over mij heen komen. Het heeft ook iets bijzonders om te doen. Vertwijfeling kom ik ook haast niet tegen bij gemeenteleden. Hier zeggen ze: 'Het is mijn tijd'. De mensen vinden het wel moeilijk dat de kring familie, vrienden en bekenden niet bij de begrafenis konden zijn. Het deed me wel veel dat ik niet naar mensen toe kon gaan. Er werd in deze periode ook iemand ziek. Ik kon haar niet bezoeken. Ze overleed binnen korte tijd. De familie had er begrip voor. Het was niet anders.

Je komt veel geloof tegen rondom de begrafenis, zeg je. Tot je verrassing...?

'Nee, niet tot mijn verrassing. Het geloof is hier voor veel mensen haast 'vanzelfsprekend'. Het hoort er helemaal bij, ook voor mensen aan de rand van de gemeente. Er zijn nauwelijks mensen die in verzet komen. Dat is de volksaard. Ook in de weken van de online-diensten hoorde je nauwelijks gemor. Ze missen het samen-zijn, het zingen. Maar het overheersende gevoel is: het is nu eenmaal niet anders, het komt wel weer terug.'

Toch had je het net over paniek en wanhoop.

'De paniek heeft te maken met het ongrijpbare van de ziekte die zich als een olievlek verspreidt. Waar stopt het? Het virus treft mensen die je goed kent, het komt dichtbij. Ik sprak een iemand die normaal heel vrolijk en opgewekt is en met iedereen een praatje maakt, heel sportief en elke dag door dorp fietst en overal klusjes doet. Het was aangrijpend om te merken hoe zo iemand door een diep dal moest gaan.'

Het hoogtepunt lijkt achter de rug. Ebt de crisis langzaam weg uit het dorp?

'We zien nu vooral coronaslachtoffers die het ziekenhuis niet gehaald hebben, maar thuis ziek zijn geweest. Ze hebben zich tot nu toe wat aan de radar onttrokken, maar zij hebben het nog steeds zwaar. Een gemeentelid heeft totaal geen energie om iets te doen. Er wordt onderlinge hulp geregeld, bijvoorbeeld met een kookploeg.

Je komt nu ook de psychische problemen tegen bij mensen die wekenlang geen bezoek hebben gehad. Je merkt wat eenzaamheid uitricht. En er is nog veel onzekerheid en terughoudendheid om weer naar de kerkdienst te gaan. Ik begrijp wel dat mensen niet staan te trappelen. Ze hebben de overledenen op hun netvlies.'

Oldebroek is je tweede gemeente, je staat hier 9 jaar. Eerder was je predikant in Ipendam-Watergang, tussen Amsterdam en Purmerend, Noord-Holland. Je bent opgegroeid in de Christelijke Gereformeerde kerk van Veenendaal.

'De Pniëlkerk – de 'behoudende' van de twee grote CGK-gemeenten in dat dorp. Met preken in drie punten en een toepassing. Schriftuurlijk-bevindelijk, heette het. Ik heb het altijd als een raster ervaren dat over de teksten werd gelegd. De gemeente heeft heel wat dominees 'voortgebracht', sommigen bleven binnen de CGK, anderen dienen nu een PKN-gemeente. Van de jongeren die met mij op de jeugdvereniging zaten, is bijna iedereen uitgewaaid naar de de NGK, PKN, baptistengemeente, etc.

Wat zegt dat?

'Er was een evangelicale onderstroom die het er niet uithield. En ook het dorp Veenendaal kent een groot verloop.'

Was je een betrokken gemeentelid, een gelovige jongen?

'Ja. Als sinds het begin van mijn middelbare-schoolperiode wist ik dat ik dominee zou worden. Maar aan het einde van de middelbare school begon ik toch te twijfelen. Ik deed op mijn 17e belijdenis. Later ben ik altijd dankbaar geweest dat ik toen al had gedaan, al twijfelde ik op dat moment al behoorlijk, anders had ik het nog lang uitgesteld. Omdat ik belijdenis had gedaan kon ik het geloof niet snel opgeven. Ik had immers wat beloofd. Vanaf mijn 17^e heb ik een 'tweesporenbeleid' gevolgd. Zo voelde dat in ieder geval voor mij. Aan de ene kant wilde ik graag geloven, was ik er serieus mee bezig. Aan de andere kant kende ik de chronische twijfel of God wel bestaat, of Hij er wel is. Dat heeft lang geduurd, ongeveer totdat ik hier in Oldebroek kwam.'

Die twijfel was een stem in je waarmee je in gesprek bleef?

'Nou ja, waarmee ik in gesprek moest zijn, omdat het een onderdeel van mezelf was. Ik probeerde er wel eens voorzichtig over te beginnen, bijvoorbeeld op de jeugdvereniging, maar dan merkte ik dat iedereen ervan in paniek raakt. "Je moet niet twijfelen! Dit is de waarheid!"'

Waarom koos je dan toch voor theologie?

'Daarin kwamen als mijn interesses bij elkaar: talen, geschiedenis, ik hield van lezen. De Theologische Universiteit van Apeldoorn lag gezien mijn achtergrond voor de hand, maar na een kennismakingscollege in Utrecht, besloot ik daarheen te gaan. In Apeldoorn had ik langs het curatorium gemoeten en dat zag ik niet zitten. In Utrecht voelde ik me snel thuis, ook bij Voetius.'

Hoe ging je met je twijfel om tijdens je studie? Zocht je stemmen op die die Godsvragen verdiepten?

'Nee, want het was niet zozeer een intellectuele twijfel. Meer een ervaring: als ik bid, ervaar ik een gesloten hemel.'

Was dat beangstigend? Als God niet zou bestaan, zou dat voor jou niet slechts een constatering zijn, maar een existentiële crisis?

'Ja dat ja, alles of niks. Ik vond het vreemd dat ik dat bij niemand anders tegenkwam. Tegelijk dacht ik: ik zal toch niet de enige zijn die hiermee rondloop? Ik was er ook niet altijd open over. Er zijn altijd zat andere dingen te bepraten.

Via taal en muziek heb ik een weg gevonden door de vragen waar ik mee worstelde. Ik was opgegroeid met een liturgie waarin alleen de psalmen werden gezongen, in de oude berijming. Pas later ontdekte ik de teksten van Ad den Besten, Jan Wit en Schulte Nordholt en de spiritualiteit van het liedboek. "Waarom moest ik uw stem verstaan?"

Die ontwikkeling begon met de tekst: 'Gij hebt, o Vader van het leven'. Over de mens, die voortsnel op hoge winden, om de allerlaatste grens te vinden... "Zo vindt hij onverhoeds de dood." Dat raakte me diep. Ik ervoer in die liederen ruimte om te zoeken. Niet alleen in de taal, maar ook in de muziek. Nu zit ik nog steeds in een hoek van de kerk waar het Liedboek voor de kerken eigenlijk helemaal niet wordt gekend. Als er liturgisch al iets gebeurt, schieten ze een beetje de evangelische kant op. Ik kan er niet zo mee uit de voeten. Ik laat het wel gebeuren, maar heb liever het Liedboek voor de kerken (1973), daar zit voor mij veel meer in, dat raakt mij op een existentiële manier. Voor mijn gevoel ben ik, menselijkerwijs gesproken, blijven geloven dankzij de gezangen uit dit Liedboek.'

De zone van de Godsvraag werd voor jou 'aanraakbaar' door specifieke taal en muziek. En andere muziek en andere taal komt daar niet. Maar als die Godsvraag wel sluimert, onderhuids, en die wordt nooit aangeraakt door die muziek of die taal, wat gebeurt er dan?

'Dan komt hij niet ter sprake. Of wordt misschien overstemd. Veel evangelicale liederen duwen die vraag weg. De muziek van Bach heeft me ook erg geholpen. Ik kocht de cd's en haalde mijn hart op aan de teksten; pas later ook aan de muziek. Teksten waarin de vertwijfeling werd benoemd raakten me. Ik weet nog steeds heel goed dat ik een keer op weg was naar een preekbeurt en ik een cd met een Bachcantate op had staan. Het was BWV 13: *Meine Seufzer, meine Tränen*. Ik had deze cd niet bewust uitgekozen. Bij het horen van de aria 'Der Gott, der mir hat versprochen' werd ik diep geraakt: *Der Gott, der mir hat versprochen, seinen Beistand jederzeit, der läßt sich vergebens suchen, jetzt in meiner Traurigkeit*. Dat vergeefs zoeken dat herken ik maar al te sterk.'

Ook als legitimatie van je twijfel?

'Nee - ik spreek trouwens liever niet over 'twijfel', maar over 'aanvechting'. Twijfel houd ik voor een soort mode, en die moeten we juist niet legitimeren. Twijfel kun je koesteren, je

kunt er in blijven hangen. Aanvechting wil zeggen dat er iets op het spel staat; het is niet de normaalstand van het geloof. Voor mij gaat aanvechting ook veel dieper dan twijfel. Ik moest een keer een boek over geloofstwijfel recenseren. Dat boek ging eigenlijk niet eens over aanvechting, maar wat oppervlakkig over twijfel. In die recensie schreef ik dat aanvechting een onthutsende ervaring waarbij geen oppervlakkige antwoorden bij passen. Aanvechting en de machteloosheid die dat oproept kun je alleen maar uithouden en accepteren als een onderdeel dat bij geloven hoort. Niet als normale vorm, maar wel als diepe ervaring dat je God zoekt en niet altijd vindt.'

In Oldebroek is je aanvechting rond de Godsvraag tot bedaren gekomen. Hoe ging dat dan in je eerdere gemeente?

'In die tijd was ik een studeerkamergeleerde. Als ik mijn aanvechting verwoordde op de kansel, dan zeiden kerkenraadsleden: 'Je maakt ons onzeker'. Ze wilden iemand die de gemeente met charisma voor zou gaan, samenbindend en enthousiasmerend. Maar ik was 27, middenin een proces van geestelijk-volwassen- worden; er werden dingen van me verwacht waar ik niet op bedacht en op voorbereid was. Ik heb niet altijd kunnen geven wat ze daar nodig hadden. Dat heb ik vooraf achteraf ontdekt. Na enkele jaren Oldebroek dacht ik: kon ik maar met deze ervaring in IJpendam en Watergang aan de slag gaan. IJpendam was ook wel een cultuurschok voor iemand uit Veenendaal. Ik moest wennen aan het directe spreken. Het heeft twee jaar geduurd voor ik begon te begrijpen hoe de mensen in elkaar zaten. Toen heb ik daarna na twee jaar weer weggegaan. Ik heb geregeld gedacht: als je de zending ingaat, krijg je een intensieve voorbereiding en word je voorbereid op de context waarin je gaat werken. Hier in Nederland word je in het diepe gegooid en gaat men ervan uit dat je je gelijk weet te redden. Voor mij was het beter geweest als ik meer was voorbereid op mijn tijd daar.'

Heb je in die jaren getwijfeld aan je roeping?

'Nee, dat niet. Maar ik heb ook niet een positieve roeping gekend, eerder een soort negatieve. Toen ik theologie ging studeren, was ik niet meteen van plan dominee te worden. Journalist misschien. Conservatorium heb ik nog overwogen, maar mijn theoriekennis was mager. Er bleef na het wegstrepen maar één optie over, het predikantschap. Ik moest het worden, maar niet gelijk vanuit een positieve drive. Toen ik dominee werd, moest ik eigenlijk nog ontdekken waarom ik dat wilde worden. In mijn eerste gemeente was ik nog volop aan het ontdekken wat mijn roeping was. En dan is IJpendam wel een eilandje, een orthodoxe gemeente in een vaak vrijzinnige omgeving. Daar kwam bij dat ik de CGK gewend was, een netwerkkerk. Maar in de PKN had ik totaal geen netwerk; ik ging wel naar ontmoetingen van de Confessionele Vereniging en de Gereformeerde Bond, maar voor mijn gevoel paste ik nergens bij.'

Hier in Oldebroek heb je meer je draai gevonden, lijkt het.

'De basis was hier van meet af aan vertrouwd voor mij. Ik heb meer mijn roeping leren verstaan. Dat besef was al in mijn tijd in Noord-Holland gaan groeien. Ook naarmate ik meer inszag dat anderen in twijfel konden blijven hangen en aldoor maar hun onzekerheid uitten, kreeg ik steeds meer behoefte om een ander register open te trekken.'

Daarbij kan de vraag onderhuids natuurlijk wel doorwoekeren. Tegelijk herinneren we ons dat je eens kritisch reageerde op een conferentie over het thema 'Godsverduistering'.

'Mijn bezwaar is dat je in dat soort gesprekken het thema kunt omzeilen door het in een theoretisch kader veilig te stellen. Dan blijf je in het intellectuele hangen, terwijl er naar mijn besef alleen op geestelijk en existentieel niveau over gesproken kan worden.

Ik heb de Klinisch Pastorale Vorming gevolgd en dat heeft me meer kennis gegeven over mezelf. De vragen zijn meer tot rust gekomen. Terugkijkend, denk ik dat ik in de beginjaren van mijn predikantschap een bepaalde kameraadschap heb gemist. De kerk zou meer moeten investeren in de onderlinge begeleiding. Nu voelde ik me aan mijn lot overgelaten, terwijl ik gebaat zou zijn geweest bij iemand die begrijpt waar je doorheen gaat, die je uitluistert en verder helpt. In de loop der tijd heb ik ontdekt dat het óók de geloofsgemeenschap is die me op de been houdt. Als je als gastpredikant in een seculiere omgeving een kleine gemeente aantreft, die dóór wil. Die de lofzang gaande houdt, en volhardt. Dat geeft me moed.

Een van de redenen waarom ik als zoekende 17-, 18-jarige geen afscheid kon nemen van het geloof was een vriendelijke, wat oudere ouderling, een oprechte gelovige. Ik merkte dat ik aan hem niet zou kunnen uitleggen als ik zou stoppen met geloof en kerkgang. Dus ik moest wel door.'

De onderlinge verbondenheid houdt je op de been.

'Ja, ook de kerk. Daarom kan ik er nooit zo goed tegen als mensen heel negatief doen over de kerk, want dat is wel mijn redding geweest. Je ontmoet er medegelovigen, die je meenemen als je er doorheen zit. De kerk met zijn vaste vormen en rituelen, voeden je geloof. Bij een begrafenis gebruik ik altijd een vaste formule: we zaaien dit lichaam in de aarde, geven het in de handen van de levende God in de verwachting van de opstanding op de jongste dag. Terwijl je dat uitspreekt, kun je opeens besprongen worden door de aanvechting: geloof ik dat echt? Gelukkig kan ik het zeggen, want dit is het geloof van de kerk. De vorm helpt me. Daarom zou ik nog liever anglicaan worden dan evangelicaal.'

Hij schenkt nog een keer koffie en we raken aan de praat over Oldebroek, Noord-West-Veluwe. Een dorp van handwerkslui. Kerkenraadsleden zijn boer, vrachtwagenchauffeur, timmerman, slager. 'Je kunt de emancipatiebeweging hier zo aan de generaties aflezen. Tachtig-plussers hebben niet meer dan lagere school, de generatie daaronder heeft ook middelbare school gevolgd. Nu komt langzaam de beweging op gang naar universitair onderwijs. Toen ik hier kwam ging één catechisant studeren; naar de pabo. De taalachterstand is groot hier. Mogelijk ook door het dialect en door de laaggeletterdheid. De beheersing van de taal is echt een issue hier in de regio, ook voor burgerlijke gemeenten. Onlangs werd iemand genoemd als mogelijk kerkenraadslid, maar dat werd doorkruist doordat de persoon niet kan lezen. Allerlei materiaal voor jeugdwerk of catechese schiet hier volledig over de hoofden heen. Gespreksmateriaal voor de belijdeniscatechese heb ik zelf ontwikkeld, anders zou het de plank mislaan. Toen de Christelijke Dogmatiek net uit was, heb ik enkele hoofdstukken met een klein groepje gemeenteleden besproken. Meer kon ik er ook niet bij elkaar krijgen. Ik ben ermee gestopt toen ik merkte dat het bij sommigen eerder verwarring dan verdieping gaf.

De mensen hier op het dorp denken klein over zichzelf. En ik merk dat ik hier pas. Ik leidde eens een dienst in een gemeente hier ver vandaan. Een prachtige oude kerk, sjeke rouwborden aan de wand. Ik was blij dat ik weer thuis was. Ik woonde een intrededienst bij van een collega in het westen des land. Aan de kleren die de aanwezigen droegen, merkte ik dat ik echt in een totaal andere gemeenschap was. Bovenklasse, snelle jongens, ceo's, accountants.

Tijdens mijn vicariaat ervoer ik het standsverschil al. Ik kwam op huisbezoek bij mensen die overduidelijk in goeden doen waren; prachtig parket op de vloer, etc. Het hele gesprek heb ik me opgelaten gevoeld.

Mijn opa was preeklezer, ouderling. Hij werkte als loodgieter, had ook nauwelijks opleiding genoten. Mijn moeder ging op haar 14^e van school. Daarom sta ik niet zo ver af van de cultuur van Oldebroek.'

Wat ook kenmerkend is: de gevoelde afstand tot de Randstad, ook het 'theologiseren in de Randstad'. Matthijs: 'De teneur is hier: leg het evangelie uit, liefst een beetje praktisch, zodat we er wat mee kunnen. Maar veel ingewikkelde discussies gaan aan dit dorp voorbij.'

Maar de mensen kijken hier toch ook tv? Landelijke discussies hebben toch ook hun weerslag op het dorp. Neem het gesprek over de toekomst van de boeren?

'Bijna alle gemeenteleden die boer zijn reden mee in de stoet trekkers naar het Malieveld. ook als ze kerkenraadslid zijn. Daarbij speelt het sentiment dat ze zich hier niet gehoord voelen, in Den Haag. Ze wilden laten zien dat ze er zijn. Den Haag, dat is een totaal andere wereld voor hen. Als je catechisanten op de kast wil jagen, moet ik zeggen dat Zwarte Piet racistisch is. Waarom hebben PVV en Forum voor Democratie hier zoveel aanhang? Omdat ze het idee hebben dat er op hen neergekeken wordt of dat ze als achterlijk worden gezien. Ook omdat ze het idee hebben dat ze niet gehoord worden. De uitbreiding van vliegveld Lelystad is een belangrijk issue hier, vanwege de geluidsoverlast. 100.000 handtekeningen leggen geen gewicht in de schaal, want: het belang van de Randstad. Complete provincies zijn tegen en toch gaat het proces door en wordt er over hen beslist. Een van de redenen waarom de corona in Heerde zo rondging, was dat er net in die periode een bijeenkomst was, waarbij er geprotesteerd werd tegen vliegveld Lelystad. Ook bij andere infrastructurele projecten merken ze hier de achterstelling: De N50 moet dringend aangepakt, jaarlijks vallen er wel enkele doden. Maar alle geld gaat naar knooppunt Hoevelaken of de A1 naar Amsterdam. Ik zit hier al zo lang dat ik zelf ook een tic meekrijg van het sentiment, merk ik.'

Wat heeft dat standsverschil dat je signaleert de kerk te zeggen?

'Je zou de kritische vraag kunnen stellen hoe het komt dat de kerk in het westen des lands een middenklasse-kerk is geworden. Waarom is het eenvoudige volk gebleven? Het aanbod van de landelijke kerk en landelijke organisaties als de HGJB en IZB zou je veel meer moeten diversificeren. Veel materiaal is te moeilijk. Het is vooral gericht op havo-vwo niveau. De Duitse kerk verdeelt het missionaire werk in naar sociale klassen. Waarom doen wij dat niet?'

Je blogt regelmatig over preken; je zet preken online. Doe je het graag?

'Ja, al staat het voor mij gelijk aan het wekelijks schrijven én uitvoeren van een Bachcantate. Het creatieve proces trekt een zware wissel op je.

Je tilt er zwaar aan...

'Zwaar... het is gewoon pittig. Vaak heb ik gedacht: was ik maar organist! Dan liggen er stapels muziekliteratuur voor je klaar. Kies er wat uit, trek registers open en speel, dan krijg je je hoorders wel mee. Kerst, Pasen, Pinksteren, karrenvrachten muziek. Maar bij preken is dat gecompliceerder: je moet de woorden bedenken, de opbouw, de beelden, voorbeelden, een goeie binnenkomer, een afronding... Ik merk dat de gemeente hier luistert via de relatie. Na negen jaar kennen ze je, ze zien je langs de lijn van het voetballen of in de supermarkt, je hebt hun vader of moeder begraven, ze volgden catechisatie, deden belijdenis. De band

die daardoor is ontstaan helpt bij het horen naar een preek. De inhoud lijkt dan haast secundair, als de relatie maar goed is.

Ik uit een zesjescultuur. Op de middelbare school kwam het me wel aanwaaien. Daardoor was ik slordig. Totdat in Amsterdam een nieuwe orgeldocent kreeg: Arthur Koopman, organist van de Noorderkerk Amsterdam. Hij zei: je moet je er op toeleggen om preciezer spelen. Sinds ik daar werk van gemaakt heb, ben ik in mijn exegetische ook zorgvuldiger geworden. Laatst had ik een paar bijbelgedeelten onder handen, waar ik eerder wel eens over had gepreikt. Ik merkte dat ik er toen veel te gemakkelijk mee om was gegaan. Je fietst dan om vragen heen, of je blijft meer aan de oppervlakte. Mijn ervaring is dat je na een grondige exegetische beter in staat bent om over een tekst te preken. Ook als het pittige gedeelten betreft, zoals Openbaring, de tweede Korinthe-brief of Hebrëeën. Als je helder hebt wat er op het spel staat – via de *Sitz im Leben* vaak – ben je in staat om het goed uit te leggen.'

Welke werkwijze hanteer je meestal?

'Ofwel ik maak een exegetische preek – dan volgen we de tekst. Ook in dat geval gebruik je een model: bij welke stappen maak je toepassingen? Waar besteed je de meeste tijd en aandacht aan?

De andere werkwijze, waar ik steeds vaker gebruik van maak, is "[De Vier Pagina's van de Preek](#)" van de Amerikaanse theoloog Paul Scott Wilson (zie de link voor mijn blog erover). Die aanpak biedt zowel structuur als variatie. Ik maak een schema en groepeer dat wat de tekst aanreikt in de verschillende categorieën. Na verloop van een aantal preken kun je met deze schema's eenvoudig analyseren welke dogmatische thema's aan bod zijn geweest – en wat dreigt onder te sneeuwen. De lastigste van de vier pagina's die in elke preek terugkeren, is de derde, waarin je aan de orde stelt wat God nu, in onze tijd, doet. In heel veel preken wordt dat onderdeel gemist, zegt Scott Wilson. Ik daag mezelf ertoe uit om er iets over te zeggen. Vaak zit het handelen van God in kleine dingen, die als je erover nadenkt, helemaal geen kleine dingen zijn. Dat twee gemeenteleden belijdenis doen, bijvoorbeeld. Je kunt eraan voorbijgaan, je kunt het ook uitwerken.'

We ronden af; er is veel aan de orde geweest. Noem eens een thema dat je hoog zit. Waar zou je aandacht voor willen vragen in de kerk?

'Op kameraadschap, onderlinge steun van predikanten. In IJpendam kreeg ik een keer een bezoek vanuit de Gereformeerde Bond, dat heb ik gewaardeerd. Je wordt gezien. In de kerk laten we elkaar te gauw aan het eigen lot over. Als ik in de coronacrisis kopje onder was gegaan, wie zou het hebben gemerkt. Jullie zijn pas de tweede die me vragen naar mijn ervaringen met de coronacrisis. Laten we werken aan netwerken waarin we elkaar een beetje in het oog houden. Waar je wordt gemist, als je er even niet bent. Waar iemand je zo nu en dan vraagt: "Hé, hoe is het met je?"'

Kees van Ekris

Koos van Noppen